

Тема 19

Блаженні чисті серцем, бо вони Бога побачать

Мт 5, 8

До чого закликає Ісус Христос цією заповіддю блаженства?

Блаженні чисті серцем, бо вони Бога побачать. **Цією заповіддю блаженства Ісус Христос закликає нас відчувати, сприймати, прагнути і діяти згідно з Божою волею з любові до Бога та ближніх.** Чистота серця полягає у любові до Бога і до ближніх. Це стан, до якого ми покликані. Чисте серце шукає Бога, глибокої внутрішньої єдності з Богом, аж до відповіді усім своїм життям на Його волю.

Чистота серця є важливою для християн, щоб свідчити Бога — жити і сповняти своє завдання в цьому світі, кожен у свій спосіб і на своєму місці. Чисті серцем бачать і прославляють Бога в Його творінні, перебувають в Його присутності вже тут і тепер. Чистота серця є Божим даром, який досягається у співдії з Божою благодаттю.

Ісус і діти

Святе Письмо про чистих серцем

«Святе Письмо навчає про серце як внутрішню суть людини, осередок усієї її особи. «Як у воді обличчя обличчю відповідає, так серце людини людині» (Прип 27, 19). Від стану серця залежить духовно-моральний стан усієї людської особи. Серцю належать не тільки почуття, а й пізнання, свідомість та інші духовні сили людини» (Катехизм УГКЦ 747).

Серцем любимо Бога і ближніх: «Люби Господа, Бога твого, всім серцем твоїм, усією твоєю душею і всією силою твоєю і всією думкою твоєю; а ближнього твого, як себе самого» (Лк 10, 27). У серці відкриваємося або замикаємося на Божу дію: «Богові дяка, що дав у серце Тита таку саму до вас горливість» (2 Кор 8, 16).

«Згідно зі Святим Письмом, серцю належать усі почуття людини: воно веселиться, радіє, сумує, мучиться, гнівається, заздирить. У глибину ж людського серця може зійти тільки Бог. «Господь бо не дивиться так, як чоловік: чоловік дивиться на лице, Господь же дивиться на серце» (1 Сам 16, 7), бо вивідує серце, випробовує нутро. Людина в Богові пізнає саму себе і споглядає глибини свого серця» (Катехизм УГКЦ 749).

Ісус Христос навчає, що серце є джерелом морально добрих і морально злих вчинків: «Хіба не розумієте, що все те, що до уст входить, іде до нутра й геть виходить? А те, що з уст виходить, те походить із серця і воно, власне, осквернює людину; із серця бо походять лихі думки, убивства, перелюби, розпуста, крадежі, лживе свідчення, богохульства. Це осквернює людину, а їсти немитими руками не сквернить людину» (Мт 15, 17-20). З серця походять добрі й злі наміри: «Добра людина з доброго скарбу серця свого виносить добре; лиха ж — з лихого (серця) лихе виносить, бо з переповненого серця говорять його уста» (Лк 6, 45).

Спілкуватися з Богом може той, хто злого не чинить і в серці своєму не має зла: «Хто на гору Господню зійде? [...] Той, чиї безвинні руки й чисте серце» (Пс 23, 3-4). Очищення серця походить від Господа Бога, тому псаломспівець благає про очищення від гріхів: «Серце чисте створи мені, а Боже, і дух потужний віднови в нутрі моїм» (Пс 51, 12).

Метафора серця як духовного й особистісного осердя людини використовується у книзі Діянь та листах до перших християнських спільнот: «Громада вірних мала одне серце й одну душу, і ні один не називав своїм щось з того, що кому належало, але все в них було спільне» (Ді 4, 32). «Говорю це, не щоб вас осудити, бо я вже вам сказав, що ви в нашій серці, щоб умерти й жити разом» (2 Кор 7, 3).

Розуміння чистоти серця

Що характерне для чистоти серця?

Христос своїми вчинками і навчанням дає нам нове розуміння чистоти, переносячи акцент із зовнішнього виконання приписів закону у внутрішній

світ людини — в її серце. Ісус їсть із грішниками, не сторониться хворих, а навпаки, торкається найбільш «нечистих» (прокажених) і зцілює їх. Він дозволяє грішниці доторкнутися до себе. Чинить найбільшу старозавітну ритуальну нечистоту — торкається тіла померлого юнака з Наїну (Лк 7, 11-23), бере за руку мертву дочку Яіра — і вони оживають (Лк 8, 54-55).

Христос використовує символ серця як сокровеного центру людської особи. Серце є чимсь незбагненим, непроникним, таємничим. Це внутрішній світ людини — її переконання, світосприйняття, думки, почуття, бажання, наміри, рішення.

Духовно зріла особистість має Бога в серці. Бог є осердям її життя, що виявляється у стосунках та вчинках. Чистота серця очищує сприйняття: бачимо все так, яким є наше серце. **Чистота серця відкриває можливість внутрішнього духовного споглядання Бога.**

Нічого нечистого не ввійде до неба, тому завдання християн — дбати про чистоту свого серця, щоденно очищати від того, що забирає його світлість, красу, святість. Нечистою людину робить гріх, тобто віддалення від Бога, відкинення Божих заповідей.

Церква закликає вірних до аскези. «Аскеза (з грецької «вправа») — це постійна боротьба християнина зі своїми вадами, пристрастями та гріховними схильностями. Аскетичні зусилля мають лікувальний характер, оскільки допомагають людині співдіяти з Божою благодаттю, яка очищає від гріха та зціляє від ран, яких завдає гріх. Для очищення потрібно зречтися не тільки того, що призводить до гріха, а й усього, що до нього спонукає» (Катехизм УГКЦ 755). Бог є Тим, хто очищає і освячує. Чистота серця виявляється у сприйнятті себе та інших, світу та подій у ньому, у рішеннях і діях. **Суттю чистоти серця є глибока особиста єдність з Ісусом Христом.**

Саме серце — маленька посудина. Водночас вона настільки містка, що в ній поміщаються і «змії», і «леви», і «хижі звірі» пороку; там дороги негладкі, там прірви, але там також Бог, там ангели, там життя і царство, там світло і апостоли, там скарби благодаті, там є все (св. Макарій Великий, *Духовні проповіді* 43).

Хто такі чисті серцем?

Серце є тим святилищем людини, де вона стоїть перед Божим обличчям. У Святому Письмі читаємо про «помисли серця», де серце становить саму суть людини, є «місцем», де людина бере на себе відповідальність, відкривається чи замикається перед Божою дією. Серце є також осідком волі. Воно приймає рішення; з нього виходять добрі та злі наміри, любов до Бога і ближнього (Катехизм УГКЦ 748).

Чисті серцем, почувши Боже слово, приймають його і діють згідно з ним. Для них все є чисте. Вони бачать Бога в ближньому — в братові, сестрі — і відчують Божу дію. Єднаються з Богом, кожен у свій спосіб і на своєму місці відповідно до дарів, талантів, покликання.

Приклад чистого серця дають нам Пресвята Богородиця і святі: «Марія ж пильно зберігала все це, роздумуючи в своїм серці» (Лк 2, 19). Була чуйна до потреб інших і закликала діяти згідно Божої волі: «Що лиш скаже вам — робіть» (Йо 2, 5).

Це блаженство включає обітницю, що чисті серцем Бога побачать — перебуватимуть з Ним. Бачити Бога, бути з Богом — мета людського життя. Для цього людині потрібно плекати чистоту свого серця, співдіяти з Божою благодаттю та просити Його допомоги: «Серце чисте створи мені, а Боже, і дух потужний віднови в нутрі моїм» (Пс 51, 12).

Християнин веде духовну боротьбу, озброївшись молитвою, постом і милостинею, очищаючи помисли й досягаючи безпристрасності. Святий Йоан Касіян навчає, що духовна боротьба допомагає людині в осягненні досконалості: «Ця боротьба згідна з волею Божою. Вона служить для людського добра, будить у людині ревні прагнення до вищої досконалості (Катехизм УГКЦ 785).

Любі! Ми тепер — діти Божі, і ще не виявилось, чим будемо. Та знаємо, що коли виявиться, ми будемо до нього подібні, бо ми побачимо його, як є. І кожен, хто має на нього цю надію, себе очищує, так само, як і він чистий (1 Йо 3, 2-3).

Бачити Бога!

Ніхто й ніколи Бога не бачив. Єдинородний Син, що в Отцевому лоні, — той об'явив (Йо 1, 18).

Як можемо побачити Бога?

Людина шукає Бога, хоче Його пізнати, прагне зустрітися з Ним. Це остаточна мета нашого життя. **Бачити Бога — це перебувати в Його присутності, славі, світлі, в єдності з Ним.** Чисті серцем перебувають в єдності з Богом і вже тепер стають учасниками Царства Божого: «Дивіться, яку велику любов дарував нам Отець, щоб ми дітьми Божими звалися. Ми і є ними» (1 Йо 3, 1).

Ісус — вочленене Боже Слово (Йо 1, 14), тому, хто бачив Його, бачив Бога. Однак нашим людським розумом ми не можемо пізнати Бога впо-

вні. Апостол Павло пише: «Коли настане досконале, недосконале зникне [...] Тепер ми бачимо, як у дзеркалі, неясно; тоді ж — обличчям в обличчя» (1 Кор 13, 10-12).

Це блаженство впроваджує нас у глибоку єдність з Богом, коли приймаємо Його поклик і діємо згідно з Його волею. Побачити Бога, стати перед Ним можна тільки з любов'ю, надією і вірою, співдіючи з Божою благодаттю.

Я поселюся в них, і (посеред них) буду ходити. Буду їхнім Богом, вони ж будуть моїм народом (2 Кр 6, 16).

«Блаженні чисті серцем, — каже Ісус, — бо вони будуть бачити Бога» (Мт 5, 8). І чисті серця, і бачення Бога, себто і заслуга, і нагорода, належать до духа розуму. Щоб це побачити, треба передовсім розрізнити дві чистоти серця. Одна з них полягає на увільненні людського пожадання від усякого неправильного, впорядкованого прив'язання. Ту чистоту серця досягає душа через чесноти й дари, що відносяться до почувань душі чи її пожадань. У тому значінні є чисті серця якимось неначе приготуванням і вступом до бачення Бога. Однак під чистотою серця можна й треба розуміти і те, що є неначе і звершенням бачення Бога, себто чистість ума, увільненого від помилок і уяви, фантазмів (митрополит Андрей Шептицький, *Божа мудрість*).

Молитва

до Пресвятої Богородиці

Достойно є воістину величати блаженною тебе, Богородицю, всеблаженну і пренепорочну, і Матір Бога нашого. Чеснішу від херувимів і незрівнянно славнішу від серафимів, що без зотління Бога Слово породила, суццю Богородицю, тебе величаємо.

Для роздумів

Що маю робити, щоб моє серце було чистим?

У чому виявляється чистота мого серця?

Самостійно прочитайте:

Духовність серця / Катехизм УГКЦ «Христос — наша Пасха», 747-754.